

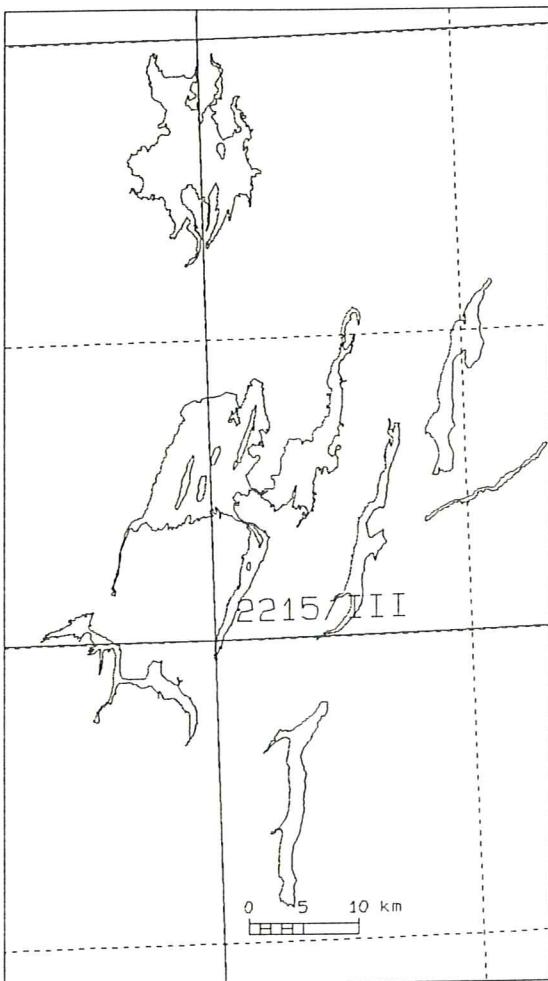

Jökulsá á Dal. Jarðgrunnskortlagning í júlí
1991

Skúli Víkingsson

Greinargerð SV-91-04

Jökulsá á Dal Jarðgrunnskortlagning í júlí 1991.

Á kortinu er blaðskiptingin sýnd. Heildregnar línum um kortblöð í 1:100000 en strikalínur fyrir 1:50000. Sýnd eru lón á þessum slóðum í Jökulsá á Fjöllum og Jökulsá á Brú, sem gætu komið til greina við virkjun (samkvæmt Hauki Tómassyni og Hákonni Aðalsteinsyni 1991). Þessi lón tilheyrar ýmsum veitukostum. Eins og sjá má hnappast þau nokkuð um kortblaðið 2215/III Príhyrningur (merkt með númeri). Inn á það kortblað koma eftirtalin lón: Arnardalslón (að hálfu vestan þess. Álftadalslón í suðvestri. Príhyrninglón fyrir miðju norðarlega. Laugavallalón fyrir miðju sunnarlega. Ánavatnslón í norðaustri og Brú-

arlón í austri. Auk þessa eru sýnd Hálslón í Jökulsá á Brú sunnar, Fagradalslón, sem myndast við veitu Jökulsár á Fjöllum austur á böginn og nyrzt á kortinu er Lambafjallalon í Jökulsá á Fjöllum

1. INNGANGUR

Dagana 12. til 23. júlí vann undirritaður að jarðgrunnskortlagningu á virkjunarsvæði Jökulsár á Dal. Helgi Torfason var með í för og vann að kortlagningu berggrunns og samanburði við eldri gögn (Bessa Aðalsteinssonar og Jóhanns Helgasonar).

Aðeins einn bíll og eitt loftmyndasett var til umráða og varð það til þess að reynt var að haga ferðum svo að nýttist sem bezt báðum. Þetta fyrrkomulag hefur bæði kosti og galla. Fyrir mig voru þó kostirnir meiri þar sem þekking HeTo á svæðinu og jarðfræði þess nýttist vel, auk þess var leyst strax úr ýmsum vafaatriðum sem tengjast bæði berggrunni og lausum jarðlögum.

Laus jarðög á þessu svæði tengjast mjög hörun ísaldarjökulsins. Bessi Aðalsteinsson (1987) rakti fjölmarga jökulgarða og komst að því að hörunin varð með þeim hætti að breið jökultunga, eins konar framhald núverandi Brúarjökuls, hörfarði með a.m.k. 10 framrásum allar götur frá hálendinu ofan Vopnafjarðar og suður að núverandi stöðu jökulsins.

Virkjanasvæði Jökulsár á Dal, (þ. e. það svæði sem tengist hugmyndum manna um virkjanir) er gríðarstórt og hægur vandi að gapa yfir of stóran bita. Sá kostur var tekinn að byrja á kortblaðinu 2215/III Príhyrningur kortleggja það nákvæmlega eins og tími ynnist til.

2. Dagbók

12. júlí Farið með Helga Torfasyni úr Reykjavík áleiðis í Vaðbrekku, Jökuldal. Komum við hjá Skeiðarárjöklí við enda merkjaraðar, sem OS og Vega-

- gerðin hafa komið upp nýlega vegna framgangs jökulsins undanfarið. Brún jökulsins er enn há og brött, en ekki heyrðum við neina bresti eins og vel mátti heyra 20. júní síðastliðinn þegar ég kom þarna síðast. Mikil keila hafði hlaðið upp þarna síðan þá. -- Við áttum von á farsíma með flugi til Egilstaða úr Reykjavík. Hann kom hins vegar ekki en olli töfum.
13. júlí Fórum um Fiskidalsháls. Leiðin liggur með jökulgarði þeim sem BA kennir við Hálssinn. Næst dalbrúninni ber mikið á sand- og malarefní í garðinum og rætt um hvort það geti tengt Laugavallaseti í berggrunni sunnar. Suðvestan undir Þríhyrningi liggur leiðin um afskaplega fallegan hjalla, sem hlaðið hefur upp framan við jökul í lón sem hann stíflaði upp í Fiskidal. Ofan á hjallanum er jökulgarður. Innan við hann er hlíð hjallans öldótt þar sem jökkull hefur legið yfir, og upp þessar öldur liggur slóðin. Athuguðum jökulruðning--jökulberg suðvestan undir Þríhyrningi og á fleiri stöðum. Eins og víðar á móbergssvæðum er ruðningur víða harður og sums staðar gamall, en ekki alltaf beint eða einfalt samband þar á milli. Flokkun og kortlagning atarna verður höfuðverkur óumflýjanlega. Athuguðum hjalla og sveglása í vesturhlíðum Miðgötumúla.
14. júlí Héldum vestur fyrir Dyngjuháls, um Mórauðavatn og niður með Þríhyrningsá. Könnuðum malarása, jökulgarða, endasleppa sanda og hjalla. Villur í korti JH eru sumar ótrúlegar.
15. júlí Fórum vestur fyrir Dyngjuháls, eins og í gær. Veður var ekki hagstætt, súld og þokuloft framan af en birti þegar á leið daginn. Skoðuðum basalt meðfram Arnardalsá og -hálsi. Skoðuðum síðan jökulgarðinn mikla á Grjótum (Arnardalsöldu sem JH kallar svo).
16. júlí Fórum eftir Grjótagarði og suður fyrir að kanna móberg og set síðan í Eggertshnjúk að kanna hann og jökul-sandana framan við garðinn, Miðdegishnjúka og þá austur að Mynnifjallgarði.
17. júlí Fórum að Ytra-Mynni. Skoðuðum svo landið austan Öskjufljallgarðs, hann sjálfan sunnan til, Fremra-Mynni. Þar er eru þykk lagskipt setlög, yngri en móbergið, en eldri en síðjökultími, hart og gefur jökulruðningslega mela austan Fremra-Mynnis. Upp á Ármúlarana og austur fyrir hann. Síðan yfir ána við endann á rananum. Fræddumst af Danna um Jöklu og fl.
18. júlí Farið austan og sunnan við Dyngjuháls, og inn í Arnardal. Afar fallegt jökulstig er í Mynnishögum. Setið tengt því kortlagt og könnuð snið í malarása innan við jaðarinn. Sunnan undir Dyngjuhálsi er hátt snið og fallegt í malarás, sem þyrfti að ljósmynda við skárri lýsingu. Í Arnardal er gömul, uppýtt strandlína sem umlykur m. a. Arnardalsvatn. Miklar hálfkaldar lindir eru í austurhluta dalsins. Úr Arnardal í Álfadalskrók með ýmsum krókum.
19. júlí Fyrst komum við við við Kreppubrú. Mældar jökulrákir þar og nær Álfatal, en klappir til þeirra hluta hafa fáar fundizt hingað til. Í Álfakrók er skarð í gegnum kembu eða lítið drumlin. Í ljós kemur lagskiptur sandsteinn úr einsleitu mógléri, steinalaust, án jökulýtingareinkenna en jökulurið. Grafið í einn af þessum skörpu dökku hryggjum þvert á jökulstefnu og upp kom grófur samanrekinn jökulruðningur. Talið vera sprungufyllingar undan jöklum.
20. júlí Fórum nú vestur fyrir Álfatal. Í skarðinu vestan dalsmynnisins eru fínkornaðir, kembdir melar. Opnur sýna lárétt lög, skálöguð og víxllöguð, mest sandur en hvergi malarlaus. Fórum svo suður að Fagradal, austur að Bár-vatni (Gæsavatn á sumum kortum) og út fyrir Álfadalshnjúk og niður á aðal-leið í Arnardal. Tók myndir á leið í hús enda fyrsti sólskinsdagurinn.
21. júlí Bjart veður. Fórum í myndaleiðangur um Þríhyrningsleið upp á Dyngjuháls og svo upp í hlíð austan við Grjótagarð, en þá var lýsing orðin of flöt fyrir myndatöku af garðinum. Fórum þjóð-veg. Skoðuðum Skessugarðinn á Grjót-

garðshálsi. Kortlögðum svo meðfram Ánavatni.

22. júlf Fórum að Þverárvatni og héldum áfram með kortlagningu þaðan og suður að dalmótum Jökuldals og Hnefildals.
23. júlí Vaðbrekka -- Reykjavík. Fórum Gæsavatnaleið í frekar lélegu skyggni.

3. Framhald rannsókna

Gert er ráð fyrir að vinna við jarðfræðirannsóknir á þessu svæði haldi áfram árið 1992 og og ætti þá að ljúka því sem gera þarf á kortblaði 2215/III og ef útivinnutími verður ekki því skemmti verður hægt að byrja á næsta blaði. Nefnt hefur verið að gera kortin í mælikvarða 1:100000. Það á eftir að koma í ljós við úrvinnslu í veturn hvort þetta er fýsilegur kostur og hvernig þá yrði bezt að haga gagnaöflun.

Skúli Víkingsson